

<p>/logo/ Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO)</p> <p>Pieņemts: 2016.gada 18.marts informācija Publicēts: 2016.gada 7.aprīlis</p>	<p>/logo/ Eiropas Padome</p> <p>Vispārējās pieejamības Greco RC4(2016)4</p>	<p>C E T U R T Ā V Ē R T Ē Š A N A S K Ā R T A</p>
<p>CETURTĀ VĒRTĒŠANAS KĀRTA</p> <p>Korupcijas novēršana parlamenta deputātu, tiesnešu un prokuroru darbībā</p> <p>ATBILSTĪBAS STARPZIŅOJUMS LATVIJA</p> <p>Pieņemts GRECO 71.plenārsēdē (Strasbūrā 2016.gada 14.-18.martā)</p>		
<p>GRECO Sekretariāts Eiropas Padome F-67075 Strasbourg Cedex +33 3 88 41 20 00</p>	<p>www.coe.int/greco</p>	<p>Cilvēktiesību un juridisko lietu ģenerāldirektorāts Sabiedrības informēšanas un noziedzības apkarošanas direktorāts</p>

I. IEVADS

1. Ceturtais vērtēšanas kārtas ziņojums par Latviju tika pieņemts GRECO 58.plenārsēdē (2012.gada 7.decembrī) un publiskots pēc Latvijas atļaujas saņemšanas 2012.gada 17.decembrī. GRECO Ceturtais vērtēšanas kārtas tēma ir „Korupcijas novēršana parlamenta deputātu, tiesnešu un prokuroru darbībā”.
2. Atbilstoši GRECO reglamentam Latvijas atbildīgās institūcijas iesniedza Situācijas pārskatu par pasākumiem, kas īstenoti, lai ieviestu rekomendācijas. GRECO izvēlējās Nīderlandi un Igauniju, lai tās ieceltu atbilstības procedūras ziņotājus. Ieceltie ziņotāji bija Nīderlandes Iekšlietu un karalistes attiecību ministrijas politikas padomniece Anelūza van der ZEIDE (*Anneloes van der ZIJDE*) un Igaunijas Tieslietu ministrijas Krimināllikuma departamenta padomniece Ketlīna Krisa KRŪSMĀ (*Kätlin-Chris KRUUSMAA*). Atbilstības ziņojuma sagatavošanā ziņotājiem atbalstu sniedza GRECO Sekretariāts.
3. GRECO 67.plenārsēdē (2015.gada 27.martā) pieņemtajā Atbilstības ziņojumā tika secināts, ka Latvija ir apmierinoši ieviesusi vai apmierinoši risinājusi tikai divas no četrpadsmit Ceturtais kārtas vērtēšanas ziņojumā sniegtajām rekomendācijām. Ņemot vērā šo rezultātu, GRECO secināja, ka tik zems rekomendāciju ieviešanas atbilstības rādītājs ir „globāli neapmierinošs” Reglamenta 31.noteikuma, 2.(i) punkta izpratnē. Tādēļ GRECO nolēma piemērot 32.noteikuma 2.(i) punkta noteikumus, kas attiecas uz dalībvalstīm, kas rīkojas neatbilstoši kopējā novērtējuma ziņojuma rekomendācijām, un lūdza Latvijas delegācijas vadītāju nodrošināt progresa ziņojumu par neizpildīto rekomendāciju (t. i., i līdz iii, v līdz vii un ix līdz xiv rekomendācijai) ieviešanas gaitu līdz 2015.gada 30.septembrim. Šāds ziņojums tika saņemts un 2016.gada 4.martā papildināts ar rakstisku iesniegumu. Abi minētie dokumenti kalpoja par pamatu šim Atbilstības starpziņojumam.
4. Atgādināms, ka Atbilstības ziņojumā par apmierinoši izpildītām tika atzīta iv un viii rekomendācija. Pašreizējais Atbilstības starpziņojums vērtē tālāko i līdz iii, v līdz vii un ix līdz xiv rekomendācijas ieviešanu laikposmā no Atbilstības ziņojuma pieņemšanas un sniedz vispārēju novērtējumu Latvijas atbilstībai šīm rekomendācijām.

II. ANALĪZE

Vispārējā

Rekomendācija i.

5. *GRECO ieteica veikt pasākumus, kas stiprinātu Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) neatkarību, tādējādi nodrošinot, ka tas spēj veikt savas funkcijas neatkarīgā un neieinteresētā veidā.*
6. GRECO atgādina, ka šī rekomendācija Atbilstības ziņojumā atzīta par neizpildītu. Atbildīgās institūcijas ir atsaukušās uz divu Darba grupu iesniegtiem diviem dažādiem ierosinājumiem, kas saistīti ar KNAB lomu un funkcijām un tā priekšnieka tiesībām un pienākumiem. Atbilstoši saviem iepriekšējiem paziņojumiem šajā jautājumā (t. i., Trešās vērtēšanas kārtas ietvaros) GRECO tika secinājusi, ka uzsākto reformu uzdevums ir stiprināt KNAB pozīciju. GRECO tika arī īpaši uzsvērusi nepieciešamību precizēt Ministru kabineta / premjerministra uzraudzību pār KNAB, skaidrāk definēt KNAB priekšnieka atbrīvošanas no darba procedūru un pārskatīt KNAB budžeta veidošanas principus.
7. Latvijas atbildīgās institūcijas tagad ziņo, ka 2015.gada 1.decembrī valdība noraidījusi grozījumus Likumā par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju (Likums par KNAB). Pēc tam Valsts kanceleja sagatavojusi un iesniegusi parlamentā (Saeimā) apstiprināšanai jaunus grozījumus. Pirmais lasījums notika 2016.gada

21.janvārī, otrais – 2016.gada 18.februārī un trešais lasījums – 2016.gada 10.martā. Grozījumi stāsies spēkā pēc tam, kad Latvijas Prezidents tos būs izsludinājis Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā. Savukārt KNAB pamatbudžets ir pieaudzis no EUR 4773811 2015.gadā līdz EUR 4932713 2016.gadā (3,3 %).

8. GRECO atzinīgi vērtē Likuma par KNAB pārskatīšanu un pieņem zināšanai šī Likuma jaunus grozījumus, kas pieņemti trešajā lasījumā. Savukārt citos būtiskajos jautājumos, īpaši jautājumā par Ministru kabineta / premjerministra uzraudzību pār KNAB, GRECO pieņem, ka, lai arī grozījumi nemaina esošo institucionālās pakļautības sistēmu, kas definēta Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.un 31.pantā un kas arī turpmāk attieksies uz KNAB kā uz Ministru kabineta tiešā institucionālā pārraudzībā esošu iestādi, ir precizēts, ka attiecīgās pilnvaras (Ministru kabineta / premjerministra tiesības kontrolēt lēmumu tiesiskumu, atcelt nelikumīgus lēmumus un izdot pavēles prettiesiskas rīcībnespējas gadījumā) neattiecas uz KNAB pamatpienākumiem, t. i., korupcijas izmeklēšanu, interešu konfliktu novēršanu un politiskā finansējuma kontroli. Ministru kabinets saglabā pilnvaras tikai un vienīgi saistībā ar Biroja nolikuma apstiprināšanu, kam arī nepieciešama īpaša premjerministra atļauja.
9. Mainīts atīdzan KNAB priekšnieka atbrīvošanas no amata pamatojums un procedūra. Pretrunīgā „neatbilstība amatam” ir izņemta no likuma, un arī otrs apšaubāmais pamatojums – pieļāvis „jebkādu likumpārkāpumu vai nevērtību, kā rezultātā radīts kaitējums valstij vai personai”¹ nomainīts ar „ir pieļāvis tīšu likumpārkāpumu vai nolaidību” ar tādām pašām sekām, kas nevarētu radīt problēmas. Kopumā iespējamais atstādināšanas pamatojums ir samazināts (no aptuveni trīspadsmit ieganstiem patlaban spēkā esošajā likumā un pieciem) un definēts daudz īsākā un nepārprotamākā veidā.
10. Jautājumā par atstādināšanu patlaban Saeima pieņem lēmumu, balstoties komitejas spriedumā, kas savukārt savu vērtējumu veido, ņemot vērā ģenerālprokurora vai premjerministra sniegto informāciju. Pašreiz šīs komitejas sastāvs nav skaidri noteikts – izņemot to, ka komiteju vada ģenerālprokurors vai tā nozīmēts galvenais prokurors; turpretī grozījumi piedāvā komitejas sastāvu², kas lielā mērā sakrīt ar KNAB priekšnieka iecelšanai amatā veidojamās komisijas sastāvu. Vēl viens jaunums ir tas, ka šīs komisijas lēmumus var apstrīdēt administratīvajā rajona tiesā (kuras spriedums būs galīgs)³. GRECO izsaka nožēlu, ka pretēji sākotnējam projektam acīmredzot ir noraidīta prasība, ka Saeimas lēmumam jātiek pieņemtam atklātā balsošanā (GRECO norāda, ka šī institūcija saglabā savas galīgā lēmuma pieņemšanas pilnvaras jautājumā par atstādināšanu).
11. GRECO iesniegtā informācija diemžēl liedz izcelt kādu progresu budžeta jautājumā. Tāpat kā iepriekš KNAB budžetu ierosina Ministru kabinets un apstiprina Saeima, t. i., tie paši cilvēki, kuru darbību KNAB varētu izmeklēt. Runājot par KNAB budžeta pieaugumu, salīdzinot 2015.un 016.gadu, GRECO piezīmē, ka KNAB budžets nav

---

¹ GRECO skatījumā šādu normu būtu bijis iespējams ļaunprātīgi izmantot politisku motīvu vārdā, kā arī tas būtu varējis piespiest KNAB priekšnieku rīkoties piesardzīgi un ierobežot savas darbības, ja, piemēram, KNAB būtu iesaistīts izmeklēšanā pret ietekmīgām vēlētam amatpersonām, politiskajām partijām vai finanšu institūcijām. Turklāt, padarot KNAB priekšnieku, nevis KNAB kā institūciju kopumā, personiski atbildīgu par kaitējumu nešķita pamatoti.

² Komiteju vada ģenerālprokurors un tās sastāvu veido Valsts kancelejas direktors, Satversmes aizsardzības biroja direktors, Drošības policijas priekšnieks un ne vairāk kā trīs KNAB sastāvā esošās Sabiedriski konsultatīvās padomes pilnvaroti pārstāvji, kuru darbībai ir konsultatīvs raksturs. GRECO vērs uzmanību uz to, ka sākotnējā projektā paredzētā Augstākās tiesas galvenā tiesneša dalība komisijā vairs nav paredzēta.

³ Tā būs pirmās instances tiesas jurisdikcija, un lietu izskatīs tiesnešu kolēģija trīs tiesnešu sastāvā.

būtiski mainījies kopš tā izveides⁴. Turklāt, tā kā būtiski ir samazināts KNAB priekšnieka pienākumu apjoms (no kādiem sešpadsmit pašreizējā likuma redakcijā līdz četriem jaunākajā likumprojektā), viņa/viņas pienākumos acīmredzot vairs neietilps „izstrādāt un noteiktā kārtībā iesniegt Ministru kabinetā Birojam nepieciešamo valsts budžeta līdzekļu pieprasījuma projektu” un „būt par Biroja finanšu līdzekļu rīkotāju un atbildēt par to izlietošanu”, un iesniegtā informācija neļauj secināt, kura iestāde vai persona šos pienākumus ir pārņēmusi.

12. GRECO uzmanību piesaistīja ne mazāk svarīgas izmaiņas KNAB amatpersonu tiesiskā statusā, kas, lai gan valdībā noraidītas, tika pieņemtas un apstiprinātas parlamentā likuma otrajā un trešajā lasījumā. Saistītie grozījumi balstās trijos Satversmes tiesas spriedumos⁵ un skaidri nosaka, ka KNAB amatpersonas pieder valsts dienestam⁶, kas izbeidz patlaban pastāvošo nevienlīdzību starp tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām.
13. Ievērojot iepriekš teikto, GRECO uzskata, ka jaunie grozījumi Likumā par KNAB risina galvenās bažas, kas bija par iemeslu attiecīgajai rekomendācijai, tas ir, tiek mazināts politiskās ietekmes risks KNAB lēmumu pieņemšanā tā kompetences galvenajās jomās. GRECO arī izsaka atzinīgu vērtē ierosinātās izmaiņas KNAB priekšnieka atstādināšanas procedūrā un pamatojumā, kas acīmredzami vairākos veidos nodrošina pret iespējamu ļaunprātīgu šo instrumentu izmantošanu, tai skaitā iespēju vērsties tiesā, pirms Saeima pieņem galīgo lēmumu. Tomēr, tā kā nav mainīta KNAB budžeta veidošanas kārtība un radušies noteikti jautājumi par Biroja priekšnieka kompetenci šajā jomā, kā arī paturot prātā, ka Likums par KNAB vēl ir arī jāievieš praksē, šo rekomendāciju nevar uzskatīt par pilnībā izpildītu.
14. GRECO secina, ka rekomendācija i ir izpildīta daļēji.

Korupcijas novēršana parlamenta deputātu darbībā

Rekomendācija ii.

15. *GRECO ieteica noteikt kārtību, kā Parlamenta deputāti veido attiecības ar lobētājiem un citām trešajām pusēm, kas vēlas ietekmēt likumdošanas procesu.*
16. Tā kā lobēšanas tiesiskais regulējums joprojām bija tikai tapšanas stadijā, GRECO savā Atbilstības ziņojumā tika secinājis, ka šī rekomendācija nebija izpildīta.
17. Latvijas atbildīgās iestādes tagad paskaidro, ka lobēšanas normatīvā regulējuma izveide joprojām turpinās. Tā vietā, lai izveidotu vienu konsolidētu normatīvā akta tekstu, kopš 2015.gada janvāra notiek darbs pie grozījumiem vairākos normatīvajos aktos, tai skaitā Valsts pārvaldes iekārtas likumā, Saeimas Kārtības rullī un Saeimas deputātu Ētikas kodeksā. Rosinātie grozījumi vairākos likumos un noteikumos atbilstoši pastāvošajai kārtībai tiks izstrādāti un iesniegti Valsts sekretāru sanāksmē līdz 2016.gada marta beigām. Turklāt šis jautājums tika apspriests Saeimā tās Mandātu, ētikas un iesniegumu komitejā 2015.gada 20.aprīlī un Korupcijas apakškomitejā 2015.gada 22.maijā. Abos gadījumos secināts, ka, lai izstrādātu regulējumu Saeimas deputātu sadarbībai ar lobētājiem, vispirms nepieciešams vienoties par lobēšanas definīciju un iestrādāt to Valsts pārvaldes iekārtas likumā. Panākta arī konceptuāla vienošanās par grozījumiem Saeimas Kārtības rullī, lai

⁴ Skatīt Trešās vērtējuma kārtas ziņojuma par Latviju (II tēma) 78.rindkopu, kur norādīts, ka 2007.gadā KNAB budžets bijis tuvu 5 miljoniem eiro.

⁵ Lieta Nr. 2003-12-01 un Nr. 2005-24-01 un spriedums 2013.gada 8.novembrī.

⁶ GRECO norāda, ka KNAB ir vienīgā tiesībsargājošā iestāde, kuras darbiniekiem nav oficiālu saistību ar valsti, jo tos pieņem darbā ar darba līgumiem tāpat kā privātā sektora uzņēmumos.

nodrošinātu, ka lobētāju darbība, kā arī Saeimas deputātu kontakti ar lobētājiem likumdošanas procesā ir atklāta.

18. GRECO izsaka nožēlu, ka vairāk nekā divu gadu laikā kopš Novērtējuma ziņojuma pieņemšanas Saeimas deputātu attiecības ar lobētājiem un citām trešajām pusēm, kas varētu vēlēties ietekmēt likumdošanas procesu, joprojām netiek nekādā veidā regulētas. GRECO norāda, ka jebkādi gaidāmie grozījumi Saeimas Kārtības rullī un Saeimas deputātu Uzvedības kodeksā ir atkarīgi no Valsts pārvaldes iekārtas likuma pārskatīšanas. Tādēļ GRECO mudina atbildīgās iestādes pēc iespējas drīzāk īstenot minēto reformu. Tāpat, lai arī GRECO uzskata, ka Saeimā panāktā vienošanās par Saeimas deputātu un lobētāju kontaktu atklāšanas prasību izstrādājamajā likumprojektā vērtējama kā daudzsoļoša, tomēr nepieciešami pierādījumi tālākām un nozīmīgām darbībām, lai varētu runāt par vismaz daļēju rekomendācijas izpildi.
19. GRECO secina, ka rekomendācija ii joprojām nav izpildīta.

Rekomendācija iii un v.

20. *GRECO ieteica:*
- (i) pārskatīt un atjaunot Ētikas kodeksu un (ii) papildināt to ar praktiskiem pasākumiem, lai nodrošinātu adekvātas ētikas un korupcijas novēršanas vadlīnijas un atbalstu Saeimas deputātiem (rekomendācija iii);
  - turpināt attīstīt un precizēt Saeimas darbības kārtību tā, lai, nodrošinot Ētikas kodeksa ievērošanu, kā arī lai novēršot interešu konfliktus, šī kārtība darbotos proaktīvi un efektīvi (rekomendācija v).
21. GRECO atgādina, ka šīs divas rekomendācijas tika atzītas par neizpildītām. Lai arī tās abas tika iekļautas projektā „Korupcijas novēršanas un apkarošanas programmas vadlīnijas (2014-2020)”, nesekoja nekādi konkrēti pasākumi, lai uzlabotu Parlamenta pašregulācijas spēju novērst reālus un iespējamus interešu konfliktus un vērsties pret ētikas normu pārkāpumiem.
22. Latvijas atbildīgās iestādes tagad atsauca uz Saeimas Kārtības ruļļa grozījumu projektu, ko izstrādājusi Mandātu, ētikas un iesniegumu komiteja un kas tai piešķirtu tiesības izmeklēt Saeimas deputātu ētikas kodeksa pārkāpumus *ex officio*. 2015.gada septembrī šie grozījumi tika iesniegti Saeimas Juridiskajā Komitejā (kuras atbildībā attiecīgi bija šo grozījumu tālākā attīstība). Juridiskajā komitejā grozījumi tika apspriesti 2015.gada 14.oktobrī, un tika nolemts izveidot darba grupu visu ierosināto Kārtības ruļļa grozījumu padziļinātai analīzei, ievērojot, ka Ētikas kodekss ir Kārtības ruļļa sastāvdaļa. Sagaidāms, ka darba grupas pirmā sanāksme notiks 2016.gada 8.martā. turklāt šīs rekomendācijas izpilde tika iekļauta arī „Korupcijas novēršanas un apkarošanas (programmas) vadlīnijas (2014-2020)”.
23. GRECO ņem vērā iesniegto informāciju. Vērtējot rekomendācijas (iii) izpildi, GRECO secina, ka kopš Atbilstības ziņojuma pieņemšanas nav notikusi tālāka attīstība. Vērtējot rekomendācijas (v) izpildi, GRECO uzsver tās saistību ar rekomendāciju (iii) un atgādina savus secinājumus, proti, to, ka Saeimas deputātu Ētikas kodeksa 2006.gada redakcija bija *pārāk vispārīga* un tādēļ nespēja stingri ietekmēt deputātu rīcību un nodrošināt pastāvīgu Saeimas deputātu darbības atbilstības uzraudzību no Mandātu, ētikas un iesniegumu komitejas puses⁷. Ņemot to vērā, GRECO pieņem zināšanai, ka grozījumu projekts Mandātu, ētikas un iesniegumu komisijas pilnvarošanai veikt Saeimas deputātu rīcības izmeklēšanu *ex officio* bez rakstiskas sūdzības demonstrē pozitīvu attīstību atbilstoši rekomendācijai. Tomēr, tā kā tas nav vairāk kā iemesls tālākām izvērstām diskusijām Saeimas

⁷ Skatīt Novērtējuma ziņojuma 38.rindkopu.

Juridiskajā komitejā, tad nav veikti nekādi faktiski soļi, lai nodrošinātu pārējo rekomendācijas elementu izpildi (efektivitāte, interešu konfliktu novēršana⁸), tai skaitā pārskatot Ētikas kodeksu un citus ar rekomendācijas būtību saistītus Kārtības ruļļa noteikumus, GRECO nevar secināt, ka būtu atbilstoši risināti vairāki aktuāli jautājumi.

24. GRECO secina, ka rekomendācija iii un v joprojām nav izpildītas.

Rekomendācija vi.

25. *GRECO ierosināja atcelt kārtību, kas nosaka Saeimas deputātu administratīvo imunitāti.*

26. Atbilstības ziņojumā šī rekomendācija tika atzīta par neizpildītu.

27. Latvijas atbildīgās institūcijas tagad ziņo, ka likumprojekts par Latvijas Satversmes grozījumiem, atceļot Saeimas deputātu administratīvo imunitāti, tika apstiprināts Saeimā otrajā lasījumā 2016.gada 13.janvārī un ir sagaidāms, ka tas stāsies spēkā pēc trešā (galīgā) lasījuma 2016.gada laikā. Vienlaicīgi tiek gatavotas attiecīgas izmaiņas Saeimas Kārtības rullī.

28. GRECO pauž prieku par to, ka pēc ilgstoša strupceļa atbildīgās institūcijas tomēr ir atzinušas vajadzību atcelt Saeimas deputātu administratīvās imunitāti noteicošo kārtību. GRECO ir pārliecināta, ka šī drīzumā šī reforma tiks pilnībā īstenota, atbrīvojot attiecīgās uzraugošās institūcijas no vajadzības lūgt atcelt šo imunitāti katrreiz, kad varētu tikt piemērotas administratīvas sankcijas (piem., par interešu konflikta vai īpašuma deklarācijas pienākuma pārkāpumu).

29. GRECO secina, ka rekomendācija vi ir izpildīta daļēji.

Korupcijas novēršana tiesnešu darbībā

Rekomendācija vii.

30. *GRECO ieteica (i) stiprināt attiecīgo tiesnešu pašpārvaldes institūciju lēmumu ietekmi (piem., Tieslietu padome un Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija) tiesnešu iecelšanā, atkārtotā iecelšanā un karjeras attīstībā; un (ii) pārvērtēt pilnvaras, kādas šajā jomā piešķirtas Saeimai, tai skaitā ierobežojot tās līdz kompetentu tiesnešu institūciju izvirzīto tiesnešu kandidatūru apstiprināšanai, tādējādi mazinot politiskās ietekmes riskus.*

31. Atbilstības ziņojumā šī rekomendācija tika atzīta par daļēji izpildītu. Lai arī bija uzsākta virzība uz Tieslietu padomes pilnvaru paplašināšanu tiesnešu iecelšanā un karjeras attīstībā un atbilstošu normatīvo aktu izstrādē, vienlaikus netika uzsākta Saeimai piešķirto konstitucionālo pilnvaru apjoma pārskatīšana un joprojām saglabājas Saeimas tiesības pieņemt galīgo lēmumu tiesnešu iecelšanas, atkārtotas iecelšanas, paaugstināšanas amatā vai atstādināšanas gadījumos.

32. Latvijas atbildīgās iestādes tagad ziņo, ka 2015.gada 28.oktobrī Saeimā tika iesniegti grozījumi Likumā par tiesu varu, bet vēl nav noticis pirmais lasījums. Saskaņā ar šiem grozījumiem rajona un apgabala tiesu priekšsēdētājus uz pieciem gadiem iecels amatā Tieslietu padome pēc tieslietu ministru ierosinājuma. Patlaban iecelšanu amatā iesaka

---

⁸ GRECO tika informēta, ka 2016.gada 29.februārī KNAB ir nosūtījis Saeimai savus Saeimas Kārtības ruļļa grozījumu ierosinājumus, kas saistīti ar Saeimas deputātu atstādināšanu interešu konflikta dēļ.

ministrs sadarbībā ar Padomi. Tieslietu padome arīdzan spēlēs noteicošo lomu tiesnešu atstādināšanā un Augstākās tiesas priekšsēdētāja atstādināšanā. Padomes mandātu vēl vairāk paplašinās, iekļaujot arī atbildību par tiesnešu pārceļšanu (visos līmeņos), tiesnešu kandidātu atlasī un apmācību (visos līmeņos) un tiesnešiem paredzēto mācību programmu satura izveidi. Liela nozīme piešķirama arī tam, ka tiks mainīta tieslietu nozares iekšējā vērtēšanas sistēma: Augstākās tiesas veidotajai Disciplinārajai tiesai sešu tiesas senatoru sastāvā tiks piešķirtas tiesības *inter alia* pārskatīt Tieslietu padomes un Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas lēmumu tiesiskumu.⁹

33. GRECO pieņem zināšanai plānoti pakāpenisko Tieslietu padomes pilnvaru paplašinājumu, kas vērtējama atzinīgi, un pauž apmierinājumu, ka piedāvātie grozījumi, par kuriem GRECO tika informēta jau Atbilstības ziņojuma stadijā, beidzot ir iesniegti parlamentā. Tomēr ievērojamas pūles vēl jāiegulda, lai stiprinātu Padomes ietekmi lēmumu pieņemšanā par visu to kategoriju tiesnešu iecelšanu un pārceļšanu amatā un atstādināšanu no amata, kas nav tiesas priekšsēdētāji un kur Saeima saglabā savas pilnvaras (tas ir, tos amatā iecel Saeima pēc tieslietu ministra vai Augstākās tiesas galvenā tiesneša ieteikuma – skat. 60., 61. un 62.pantu Likumā par tiesu varu). Tādēļ GRECO atkārtoti norāda uz savām bažām par politiskās ietekmes risku tiesnešu iecelšanā un atkārtotā iecelšanā un saglabā savu iepriekšējo nostāju, proti, ka abi šīs rekomendācijas elementi joprojām uzskatāmi par vien daļēji izpildītiem.
34. GRECO secina, ka rekomendācija vii joprojām ir izpildīta daļēji.

Rekomendācija ix.

35. *GRECO ieteica stiprināt Tiesnešu ētikas komisijas lomu un resursus, lai attīstītu tās darbību un jo īpaši lai nodrošinātu, ka Tiesnešu ētikas kodekss tiek atjaunināts un regulāri tiek izplatītas tajā noteiktajās normās balstītas vadlīnijas.*
36. Jāatgādina, ka Atbilstības ziņojumā šī rekomendācija tika atzīta par daļēji izpildītu, jo tika saņemta informācija par gatavību stiprināt Tiesnešu ētikas komisijas lomu, pārskatīt Tiesnešu ētikas kodeksu, ieviest jaunas darba metodes Komisijā, uzlabot tās komunikācijas stratēģiju un palielināt tās resursus, taču šie nolūki vēl bija jāsteno dzīvē.
37. Latvijas atbildīgās institūcijas tagad ziņo, ka Tieslietu ministrija plāno novirzīt ES finansējumu Tiesnešu ētikas kodeksa atjaunināšanai, ietverot to politikas plānošanas dokumentā „Tiesu varas un tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas un kompetenču attīstīšanas plāns 2015.–2020.gadam”, ko 2015.gada 9.martā apstiprināja valdība. Šī plāna ietvaros tiks analizēti citu valstu ētikas kodeksi un izstrādāti ierosinājumi Tiesnešu ētikas kodeksa uzlabojumiem.
38. Tiesnešu ētikas komisijas jautājumā institūcijas apgalvo, ka tās darbību pilnībā nodrošina Tiesu administrācija. Par Komisijas locekļiem ievēlētie tiesneši un priekšsēdētājs saņem papildu attiecīgi 3% un 5% no apgabala tiesas tiesneša mēneša algas par katru apmeklēto Komisijas sesiju. Kopš 2015.gada sākuma Komisija ir izstrādājusi piecus ierosinājumus un vienu slēdzienu. Ētikas kodekss tika atjaunināts, bet netiek sagaidītas nekādas būtiskas izmaiņas. Komisijas darbības rezultāti un jaunākie sasniegumi tiks apspriesti Tiesnešu konferencē 2016.gada maijā, kad beigsies vairāku Komisijas locekļu mandātu termiņš.

---

⁹ Patlaban Disciplinārā tiesa izskata tikai Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas negatīvos spriedumus tiesnešu profesionālās darbības izvērtēšanas ietvaros, un tai nav tiesību vērtēt Tieslietu padomes lēmumus.

39. GRECO iesniegto informāciju pieņem zināšanai. Tā izsaka nožēlu, ka joprojām nav notikušas būtiskas izmaiņas, kas atbilstoši rekomendācijai stiprinātu Tiesnešu ētikas komisijas uzraugošo lomu, palielinātu tās resursus un atjauninātu Tiesnešu ētikas kodeksa 1995.gada redakciju. Jo īpaši Tiesnešu ētikas komisijas darbības jautājumā GRECO atgādina, ka novērtēšanas vizītes laikā Komisija saņēma atzinīgu vērtējumu par tās vērtīgo padomdevēja lomu ar ētikas jautājumiem saistīto normatīvo regulējumu interpretācijā – galvenokārt atbildot uz atsevišķu tiesnešu jautājumiem, kas tika īpaši atzīmēti, jo vairāki likumi un noteikumi regulē tiesnešu atstatīšanas jautājumu un rodas dažādas neskaidrības, padarot to par jomu, kam pievēršama paaugstināta uzmanība. Tāpat tika konstatēts, ka Komisijai trūkst resursu un tās darbībā iesaistītie veic šo darbu papildus saviem tiesneša ikdienas pienākumiem, un tas neļauj padarīt Ētikas kodeksa pārskatīšanu un atbilstošu vadlīniju izstrādi tiesnešiem par prioritāru uzdevumu.¹⁰ Lai arī GRECO ir pārliecinājies, ka Ētikas kodekss drīzumā tiks atjaunināts, tā atkārtoti uzsver nepieciešamību nodrošināt Komisijai tādus materiālos un cilvēkresursus, kas atbilst tās lomai un funkcijām.
40. GRECO secina, ka rekomendācija ix joprojām ir izpildīta daļēji.

Rekomendācija x un xiii.

41. *GRECO ieteica atcelt esošo kārtību, kas tiesnešiem (rekomendācija x) un prokuroriem (xiii) piešķir administratīvo imunitāti.*
42. GRECO atgādina, ka Atbilstības ziņojumā abas šīs rekomendācija tika atzītas par neizpildītām, jo no atbildīgo institūciju puses nebija veiktas nekādas darbības.
43. Latvijas atbildīgās institūcijas atkārtoti atsaucas uz to, ka grozījumus par tiesnešu un prokuroru administratīvās imunitātes atcelšanu Likumā par tiesu varu un Prokuratūras likumā Saeima noraidīja 2012.gada novembrī, 2013.gada februārī un vēlreiz 2015.gada oktobrī (*inter alia* ar atrunu, ka šāda imunitāte nerada reālu privilēģiju, jo tiesnešu un prokuroru disciplinārā atbildība saistīta ar vēl bargākām sankcijām). Šis jautājums 2015.gadā ticis apspriests arī sanāksmēs, ko organizēja Tieslietu ministrija (28.maijs), Tiesnešu biedrības valde (7.augusts) un Tieslietu padome (30.augusts). Pēdējās divās no minētajām sanāksmēm par šķērsli tiesnešu un prokuroru administratīvās imunitātes atcelšanai tika minētas Administratīvo pārkāpumu kodeksa norma par brīvības atņemšanu un Likuma par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā norma par „darījumu partneri”.
44. GRECO izsaka nožēlu par atbildīgo institūciju vilcināšanos atcelt divu minēto profesiju administratīvo imunitāti, kas, kā jau iepriekš norādīts, palīdzētu kļiedēt pārliecību, ka tiesneši un prokurori ir pārāki par likumu, un stiprinātu pilsoņu uzticību tiesu sistēmai. GRECO atkārtoti aicina atbildīgās institūcijas, cik drīz vien iespējams, īstenot nepieciešamās reformas.
45. GRECO secina, ka rekomendācija x un xiii joprojām nav izpildītas.

Rekomendācija xi.

46. *GRECO ieteica darīt nepieciešamo, lai nodrošinātu, ka par neatbilstošu tiesnešu darbību ierosinātas disciplinārlietas tiek izspriestas pirms noilguma iestāšanās, tai skaitā pagarinot termiņu, cik ilgā laikā pēc pārkāpuma atklāšanas iespējams piemērot sankcijas; pārvērtējot noilguma termiņa piemērošanu vispār un atsevišķos gadījumos nosakot noilguma termiņa pārtraukumu vai atlikšanu.*

¹⁰ Skatīt Novērtēšanas ziņojuma 107.-111. un 147.-148.rindkopu.

47. Atbilstības ziņojumā šī rekomendācija tika atzīta par neizpildītu, tādēļ ka joprojām notika diskusijas par to, vai pagarināt noilguma termiņu un vai noteikt papildu pamatojumu noilguma termiņa pārtraukumam un atlikšanai.
48. Latvijas atbildīgās institūcijas tagad ziņo, ka ir sagatavoti grozījumi Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā un tos izskatīs Tieslietu padomē. Šie grozījumi paredz noilguma termiņa pagarinājumu disciplinārsoda piemērošanai no trim mēnešiem kopš pārkāpuma *atklāšanas* dienas līdz diviem gadiem no brīža, kad uzsākta pret tiesnesi vērsta disciplinārlieta. Tāpat grozījumi paredz papildu pamatojumu noilguma termiņa pārtraukumam un atlikšanai (pim., tiesneša īslaicīga darba nespēja, viņa/viņas attaisnota prombūtne, lietas pārskatīšana). Atbildīgās institūcijas arīdzan skaidro, ka noilguma termiņa pārskatīšana ir tikai daļa no ierosinātās disciplināratbildības regulējuma reformas tieslietu nozarē, kas ietver arī ieceri izveidot vienotu apelācijas instanci visām pret tiesu amatpersonām vērstajām disciplinārlietām. Tieslietu padome savu atbalstu ierosinātajai reformai vēl nav izteikusi. Savā pēdējā rakstiskajā iesniegumā atbildīgās institūcijas norāda, ka 2015.gadā disciplinārtiesā konstatēja tikai vienu noilguma termiņa pārkāpuma gadījumu un ka grozījumi Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā patlaban nav Tieslietu padomes darba kārtībā.
49. GRECO iesniegto informāciju pieņem zināšanai. Tā uzskata, ka grozījumi Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā, kas *inter alia* pagarina disciplinārsodu piemērošanas noilguma termiņu, atbilst rekomendācijai. Tomēr, tā kā šīs izmaiņas likumdošanā vēl atrodas pašā sākumstadijā, GRECO nevar pieņemt, ka šī rekomendācija būtu kaut daļēji izpildīta. Tādēļ GRECO aicina atbildīgās institūcijas, tai skaitā Tieslietu padomi, paātrināt šo reformu. Vērtējot iepriekš minēto norādi par tikai vienu lietu ar pārkāptu noilguma termiņu GRECO uzskata, ka tas raksturo atbilstības pakāpi pašreiz spēkā esošajai likumdošanai, bet nekādā mērā nemazina šīs rekomendācijas pamatotību, t. i., ka trīs mēnešu laika ierobežojums kopš disciplinārpārkāpuma atklāšanas brīža sankciju piemērošanai ir daudz par īsu un var traucēt pārkāpumu izdarījušā tiesneša saukšanai pie atbildības tieši laika trūkuma dēļ.
50. GRECO secina, ka rekomendācija xi joprojām nav izpildīta.

Rekomendācija xii.

51. *GRECO ieteica i) piešķirt augstāku prioritāti tieslietu sistēmā notiekošajām mācībām korupcijas novēršanas, ētikas un godprātīguma jomā; nodrošināt šādām mācībām nepieciešamo finansējumu un iekļaut to visu tiesnešu regulāro mācību sastāvdaļu; ii) veidot īpašas nepārtrauktas apmācības tiesu priekšsēdētājiem, lai tie būtu labāk sagatavoti nodrošināt ētikas, interešu konfliktu un citu godprātīguma, kā arī pretkorupcijas normu izpratni un ievērošanu savās tiesās.*
52. Atbilstības ziņojumā šī rekomendācija tika atzīta par daļēji izpildītu, jo praksē nebija ieviesta tiesnešiem un tiesu priekšsēdētājiem domāta regulāra mācību programma korupcijas novēršanas, ētikas un godprātīguma jautājumos.
53. Latvijas atbildīgās amatpersonas tagad norāda, ka 2015.gadā korupcijas novēršanas mācības apmeklēja 59 tiesneši un divi tiesneša amata kandidāti; turklāt tādas pašas tematikas mācības notika arī tiesu priekšsēdētājiem / vietniekiem, un 29 no tiem tādas apmeklēja. Tāpat 14 tiesneši piedalījās mācībās par tiesneša lomu un ētiku, un līdzīgas mācības notiks arī 2016.gadā. Atbildīgās institūcijas arīdzan atsauca uz iepriekš minēto politikas plānošanas dokumentu „Tiesu varas un tiesībsardzības iestāžu darbinieku cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas un kompetenču attīstīšanas plāns 2015.–2020.gadam” un „Korupcijas novēršanas un apkarošanas (programmas) pamatnostādnes 2015.–2020. gadam”. Atbilstoši pirmajam no minētajiem

dokumenti, sākot ar 2016.gada trešo ceturksni, ES finansējums tiks izmantots, lai veidotu īpašas mācības tiesnešiem un tiesu priekšsēdētājiem un attīstītu rekomendācijai atbilstošu mācību metodoloģiju. Savukārt Pamatnostādņēs ņemtas vērā patlaban pastāvošās visām valsts amatpersonām, tai skaitā tiesnešiem, nodrošināto pretkorupcijas mācību sistēmas vājās vietas un paredzētas uzlabojumu, optimizācijas un lielākas efektivitātes iespējas. Jauno darbinieku izglītība un apmācība ir tie divi virzieni, kurus paredzēts attīstīt, īpašu uzmanību pievēršot tiem darbiniekiem, kas pakļauti lielākam korupcijas riskam; arīdzan plānots vairāk attīstīt tālmācības iespējas, tai skaitā mācības un testēšanu tiešsaistē. Abus mērķus plānots sasniegt līdz 2020.gadam, paredzot Valsts administrācijas skolas, KNAB un Valsts kancelejas aktīvu iesaistīšanos.

54. GRECO pieņem zināšanai sniegto informāciju, tai skaitā to, kas attiecas uz vispārējām korupcijas novēršanas un ētikas mācībām, ko 2015.gadā apmeklējušu daži tiesneši un tiesu priekšsēdētāji. Tāpat GRECO atzinīgi vērtē visaptverošas mācību programmas uzsākšanu tieslietu sistēmā no 2016.gada otrās puses. Šādas mācības, ja tās tiek sekmīgi uzsāktas un aizvien pieaugošā mērā īstenotas, atbilstoši vēlamajam pildītu rekomendācijas prasības, proti, nodrošinās prioritāru lomu ētikas un godprātīguma mācībām profesionālajā tālākizglītībā tieslietu nozarē, iesaistot *šajā regulārajā un atkārtotajā mācību programmā* visus tiesnešus. Taču, kamēr šāda programma vēl tikai jāveido un jāievieš praksē, būtu pāragri izdarīt secinājumus par visu šīs rekomendācijas elementu ieviešanu. Tas pats attiecināms uz iesāktajām mācībām tiesu priekšsēdētājiem un viņu vietniekiem. Iepriekšminēto ievērojot, GRECO secina, ka šīs rekomendācija joprojām ir tikai daļēji izpildīta.
55. GRECO secina, ka rekomendācija xii joprojām ir daļēji izpildīta.

Korupcijas novēršana prokuroru darbībā

Rekomendācija xiv.

56. *GRECO ieteica piešķirt lielāku prioritāti un resursus īpaši veidotām mācībām par korupcijas novēršanas (iekļaujot konfidencialitātes jautājumus un ziņošanu gadījumos, kad ir aizdomas par pārkāpumu), ētikas un godprātīguma tēmām, padarot tās par regulāras programmas daļu.*
57. Atbilstības ziņojumā šī rekomendācija tika atzīta par daļēji izpildītu. Tika novērtēta mācību un atklātuma attīstība Prokuratūras dienestā. Tomēr GREC izteica viedokli, ka nepieciešams darīt vairāk, lai atbilstoši rekomendācijai nodrošinātu, ka korupcijas novēršana, ētikas un godprātīguma tēmas kļūst par prokuroru regulārās mācību programmas pastāvīgu sastāvdaļu.
58. Latvijas atbildīgās institūcijas tagad ziņo, ka 2015.gada aprīlī 19 prokurora amata kandidāti apmeklēja divu dienu mācības „Prokurora loma un ētika” un 120 prokurori, ieskaitot 19 prokurora amata kandidātus apmeklēja mācības par korupcijas novēršanas un interešu konfliktu tematiku. Turklāt, tāpat kā tiesnešiem, arī prokuroru apmācībai nākotnē paredzēts novirzīt ES finansējumu un nodrošināt finansiālu atbalstu Latvijas Tieslietu mācību centram, kas piedāvā mācību pakalpojumus arī prokuroriem. Būtiski pieminēt arī to, ka paredzēts pakāpeniski reorganizēt valsts amatpersonu izglītošanu pretkorupcijas jautājumos (skat. 53.rindkopu), un tas ietekmēs arī Prokuratūras darbinieku mācības.
59. GRECO pieņem zināšanai iesniegto informāciju, jo īpaši to, ka noteikta daļa Latvijas prokuroru ir apmeklējuši mācības par pretkorupcijas un ētikas jautājumiem. Tomēr, tāpat kā gadījumā ar tiesnešiem, GRECO uzskata, ka aprakstītās iniciatīvas pilnībā nesasniedz rekomendācijas mērķi, tas ir, praksē nav ieviestas visiem prokuroriem

domātas regulāras mācības par ētikas un pretkorupcijas jautājumiem prokuroru darbībā. GRECO ir pārliecināta, ka visaptverošas programmas sākšana – kas ir plānota 2016.gada otrajā pusē – labvēlīgi ietekmēs izpratni par korupcijas riskiem prokuratūrā un nodrošinās visiem prokuroriem gan vadlīnijas, gan risinājumus tām ētiskajām dilemmām, kas saistītas ar viņu profesiju.

60. GRECO secina, ka rekomendācija xvi joprojām izpildīta daļēji.

III. SECINĀJUMI

61. **Ņemot vērā iepriekš minēto, GRECO secina, ka Latvija veikusi tikai dažus maznozīmīgus atzīstami vērtējamus pasākumus, lai izpildītu tās rekomendācijas, kas Ceturtās novērtēšanas kārtas ziņojumā atzītas par neizpildītām vai daļēji izpildītām. Joprojām tikai divas no četrpadsmit Ceturtās novērtēšanas kārtas ziņojumā izteiktajām rekomendācijām ir apmierinoši izpildītas vai pildītas apmierinošā veidā. No atlikušajām rekomendācijām tagad sešas ir daļēji izpildītas un sešas joprojām nav izpildītas nemaz.**
62. Precizējot, rekomendācija iv un viii ir apmierinoši izpildītas iepriekšējā Atbilstības ziņojuma laikā. Rekomendācija i, vi, vii, ix, xii un xiv tagad ir daļēji izpildītas, un rekomendācija ii, iii, v, x, xi un xiii joprojām nav izpildītas nemaz.
63. Vērtējot korupcijas novēršanu parlamenta deputātu darbībā, varētu šķist, ka ir sācies pārdomu process un Saeimā panākta sākotnēja vienošanās par to, kā uzlabot tās godprātīguma mehānismus, regulēt saziņu starp Saeimas deputātiem un lobētājiem un atcelt Saeimas deputātu administratīvās imunitātes sistēmu. Tomēr, izņemot pēdējo iniciatīvu, kas jau izskatīta divos lasījumos, pārējās joprojām ir diezgan agrīnā stadijā – proti, deputātu Ētikas kodeksa pārskatīšana, grozījumi Kārtības rullī, kas ļautu Mandātu, ētikas un iesniegumu komitejai izmeklēt Ētikas kodeksa pārkāpumus *ex officio*, un noteikumu izstrāde, lai regulētu Saeimas deputātu sadarbību ar lobētājiem un citām trešajām pusēm, kas varētu censties ietekmēt likumdošanas procesu.
64. Vērtējot tiesnešu un prokuroru jomu, jāsecina, ka abas profesionālās grupas ir apsvērušas tām piešķirtās administratīvās imunitātes atcelšanu, bet pagaidām tās vilcinās šo jautājumu risināt, un ir veiktas tikai sagatavošanās darbības, lai ieviestu regulāru un pastāvīgu mācību programmu ētikas un korupcijas novēršanas veicināšanai attiecīgajās nozarēs. Tāpat arī Tieslietu padomes ietekme lēmumos par visu tiesnešu iecelšanu un atkārtotu iecelšanu amatā un karjeras attīstību vēl ir jāstiprina un jāveic nozīmīgi pasākumi, lai palielinātu Tieslietu ētikas komisijas lomu un resursus un pārskatītu Tiesnešu uzvedības kodeksu. Vēl viens neatrisināts jautājums, kam nepieciešama tūlītēja uzmanība, ir pret tiesnešiem vērstu disciplinārlietu iztiesāšana, pirms tajās iestāties noilgums.
65. Vērtējot visām minētajām nozarēm būtisko jautājumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) neatkarību un objektivitāti, GRECO uzskata, ka jaunie grozījumi Likumā par KNAB mazina politiskās ietekmes riskus KNAB lēmumu pieņemšanā un nodrošina tā strukturālo un darbības autonomiju, kas ir būtisks jautājums visā Ceturtās novērtēšanas kārtas kontekstā, runājot par korupcijas novēršanu Saeimas deputātu, tiesnešu un prokuroru darbībā. GRECO arīrdzan atzinīgi vērtē piedāvātos grozījumus KNAB priekšnieka atstādināšanas procedūrā un pamatojumā, kas piedāvā lielāku drošību pret iespējamu ietekmes izmantošanu ļaunprātīgos nolūkos. Tomēr piedāvātie grozījumi vēl ir jāievieš dzīvē, kā arī vēlreiz jāizvērtē esošā KNAB budžeta veidošanas kārtība (to joprojām sagatavo un apstiprina tie paši cilvēki, kuru darbību KNAB varētu izmeklēt), kas tika atzīta par institucionāla riska avotu.

66. Ievērojot iepriekš minēto, GRECO secina, ka pašreizējā atbilstība rekomendācijām joprojām ir „globāli neapmierinoša” Reglamenta 31.noteikuma 8.3. punkta izpratnē.
67. Atbilstoši Reglamenta 32.noteikuma 2.(i) punktam GRECO lūdz Latvijas delegācijas vadītājam iesniegt ziņojumu par darbībām, kas veiktas, lai izpildītu vēl neizpildītās rekomendācijas (tas ir, rekomendācijas i, ii, iii, v, vi, vii, ix, x, xi, xii, xiii un xiv) līdz 2017.gada 31.martam.
68. Turklāt saskaņā ar 32.panta, 2.punkta, (ii.a) apakšpunktu GRECO iesaka savam Prezidentam nosūtīt vēstuli – ar kopiju Statūtu komitejai – Latvijas delegācijas vadītājam, vēršot tā uzmanību uz neatbilstību attiecīgajām rekomendācijām un nepieciešamību veikt mērķtiecīgus pasākumus, lai sasniegtu vērā ņemamu progresu pēc iespējas drīzāk.
69. Visbeidzot, GRECO aicina Latvijas atbildīgās institūcijas iztulkot šo ziņojumu valsts valodā un padarīt šo tulkojumu pieejamu sabiedrībai.